

ЕВРОПЕЙСКИЯТ ПАРЛАМЕНТ: ИСТОРИЧЕСКИ ПРЕГЛЕД

Европейският парламент произхожда от Общата асамблея на Европейската общност за въглища и стомана (ЕОВС), която става обща асамблея на трите наднационални Европейски общности, които съществуват по това време. Впоследствие асамблеята е преименувана на „Европейски парламент“. С годините институцията, чиито членове от 1979 г. насам се избират пряко, претърпява дълбоки промени: от асамблея, чиито членове се назначават, тя се превръща в избран парламент с призната роля при определянето на политическия дневен ред на Европейския съюз.

ПРАВНО ОСНОВАНИЕ

- Учредителните договори ([1.1.1](#), [1.1.2](#), [1.1.3](#), [1.1.4](#), [1.1.5](#));
- Решение и Акт за избиране на членове на Европейския парламент чрез преки всеобщи избори от 20 септември 1976 г., изменен с решения на Съвета от 25 юни и 23 септември 2002 г.

ТРИ ОБЩНОСТИ, ЕДНА АСАМБЛЕЯ

След създаването на Европейската икономическа общност (ЕИО) и Европейската общност за атомна енергия (Евратом), Общата асамблея на ЕОВС се разширява и става асамблея на трите общности. В състав от 142 членове новата асамблея провежда първото си заседание в Страсбург на 19 март 1958 г. като „Европейска парламентарна асамблея“, която на 30 март 1962 г. се преименува на „Европейски парламент“.

ОТ АСАМБЛЕЯ, ЧИИТО ЧЛЕНОВЕ СЕ НАЗНАЧАВАТ, КЪМ ИЗБРАН ПАРЛАМЕНТ

Преди въвеждането на преки избори членовете на Европейския парламент (членовете на ЕП) се назначаваха от всеки от националните парламенти на държавите членки. Така всеки от членовете имаше двоен мандат.

На срещата на върха, проведена в Париж на 9 и 10 декември 1974 г., беше взето решение за провеждане на преки избори през или след 1978 г. и на Парламента беше възложено да представи нови предложения за замяна на първоначалния проект на конвенция от 1960 г. През януари 1975 г. Парламентът прие нов проект на конвенция, въз основа на който държавните и правителствените ръководители,

след като преодоляваха редица различия, постигнаха съгласие на своята среща на 12 и 13 юли 1976 г.

Решението и Актът за избиране на членове на Европейския парламент чрез всеобщи преки избори бяха подписани в Брюксел на 20 септември 1976 г. След като беше ратифициран от всички държави членки, актът влезе в сила през юли 1978 г., а първите избори се проведоха на 7 и 10 юни 1979 г.

РАЗШИРЯВАНЕ

С присъединяването на Дания, Ирландия и Обединеното кралство към Европейските общности на 1 януари 1973 г. (първо разширяване) броят на членовете на ЕП беше увеличен на 198.

При второто разширяване, с присъединяването на Гърция на 1 януари 1981 г., гръцкият парламент назначи в Европейския парламент 24 гръцки депутати, които през октомври 1981 г. бяха заменени с пряко избрани членове. Вторите преки избори се проведоха на 14 и 17 юни 1984 г.

На 1 януари 1986 г., с третото разширяване, броят на местата в Парламента нарасна от 434 на 518 с присъединяването на 60 испански и 24 португалски депутати, назначени от националните парламенти и впоследствие заменени с пряко избрани членове на ЕП.

След обединението на Германия съставът на Парламента беше съобразен с настъпилата демографска промяна. В съответствие с предложенията на Парламента в резолюция относно схема за разпределение на местата на неговите членове за изборите през юни 1994 г. броят на членовете на ЕП се увеличи от 518 на 567. След четвъртото разширяване на ЕС броят на членовете на ЕП нарасна на 626 души при справедливо разпределение на местата по отношение на новите държави членки, в съответствие с горепосочената резолюция.

Междуправителствената конференция от Ница въведе ново разпределение на местата в Парламента, което беше приложено на проведените през 2004 г. избори за Европейски парламент. Максималният брой членове на ЕП (установен преди това на 700) беше увеличен на 732. Броят на местата, предоставени на петнадесетте стари държави членки, беше намален с 91 (от 626 на 535). Оставащите 197 места бяха разпределени пропорционално между всички стари и нови държави членки.

С присъединяването на България и Румъния на 1 януари 2007 г. броят на местата в Парламента беше временно увеличен до 785 с цел приемане на членове на ЕП от тези страни. След изборите през 2009 г., състояли се между 4 и 7 юни 2009 г., броят места беше намален на 736. Тъй като Договорът от Лисабон (който влезе в сила на 1 декември 2009 г.) определи максималния брой на членовете на ЕП на 751, който временно трябваше да бъде увеличен на 754 до следващите избори, през мандата 2009—2014 г. 18 членове на ЕП се присъединиха към избраните през юни 2009 г. 736, след като държавите членки ратифицираха протокол за изменение, приет на междуправителствената конференция (МПК) на 23 юни 2010 г. С присъединяването на Хърватия на 1 юли 2013 г. максималният

брой на местата беше временно увеличен на 766, за да бъдат посрещнати 12-те хърватски членове на ЕП, които бяха избрани през април 2013 г. (в съответствие с член 19 от Акта относно условията за присъединяване на Република Хърватия).

За изборите през 2014 г. общият брой места беше отново намален на 751. Разпределението на местата беше преразгледано отново с оглед провеждането на изборите през май 2019 г. и възможен Брексит ([1.3.3](#))

ПОСТЕПЕННО УВЕЛИЧАВАНЕ НА ПРАВОМОЩИЯТА

Замяната на вноските на държавите членки със собствени ресурси на Общността ([1.4.1.](#)) доведе до първото разширяване на бюджетните правомощия на Парламента съгласно Договора от Люксембург, подписан на 22 април 1970 г. На 22 юли 1975 г. в Брюксел по същия въпрос беше подписан втори договор, с който правомощията на Парламента се увеличават ([1.1.2.](#)).

Единният европейски акт засилва ролята на Парламента в някои законодателни области (процедура на сътрудничество) и изисква одобрението на Парламента за договорите за присъединяване и асоцииране.

С Договора от Маастрихт беше въведена процедурата за съвместно вземане на решение в някои законодателни области и беше разширена процедурата на сътрудничество в други, като по този начин той бележи началото на превръщането на Парламента в съзаконодателен орган. Чрез него на Парламента бяха предоставени правомощия за окончателно одобрение на състава на Комисията като цяло: това беше важна крачка напред по отношение на упражняването на политически контрол от страна на Парламента върху изпълнителната власт на ЕС ([1.1.3](#)).

С Договора от Амстердам процедурата за съвместно вземане на решение беше въведена за повечето законодателни области, като същевременно тя беше реформирана, така че Парламентът стана съзаконодател на равни начала със Съвета. Назначаването на председателя на Комисията вече подлежи на одобрение от страна на Парламента, което увеличава парламентарния контрол над изпълнителната власт. С Договора от Ница обхватът на процедурата за съвместно вземане на решение беше разширен допълнително.

Договорът от Ница, който измени Договора за ЕС и договорите за създаване на Европейските общности и някои свързани с тях актове, беше подписан на 26 февруари 2001 г. и влезе в сила на 1 февруари 2003 г. Целта на този нов договор беше да се реформира институционалната структура на Европейския съюз, така че тя да може да устои на предизвикателствата на бъдещо разширяване. Законодателните и надзорните правомощия на Парламента бяха увеличени и гласуването с квалифицирано мнозинство беше въведено за повече области в Съвета ([1.1.4](#)).

Договорът от Лисабон ([1.1.5](#)) беше друго важно разширяване на прилагането както на квалифицирано мнозинство при гласуване в Съвета (въз основа на нов метод, който се прилага от 1 ноември 2014 г. — член 16 от Договора за ЕС), така и на процедурата за съвместно вземане на решение (която се прилага вече в приблизително 45 нови законодателни области). Съвместното вземане

на решение, сега известно като обикновената законодателна процедура, стана най-използваната процедура на вземане на решения, като включва особено важни теми, като общата селскостопанска политика и политиката в областта на правосъдието и сигурността. Парламентът започна да играе по-значима роля и при подготвянето на бъдещи изменения на договорите (член 48 от Договора за ЕС). Освен това, като част от Договора от Лисабон (и първоначално като част от неуспешния проект на Договор за създаване на Конституция за Европа), Хартата на основните права на Европейския съюз, подписана от председателите на Европейския парламент, Комисията и Съвета на Европейския съвет в Ница на 7 декември 2000 г., стана правно обвързваща ([4.1.2](#)).

Изборите за Европейски парламент на 23 – 26 май 2019 г. ясно показаха, че Парламентът е използвал пълноценно разпоредбата в член 14 от Договора за ЕС, съгласно който: „Европейският парламент осъществява, съвместно със Съвета, законодателни и бюджетни функции. Той осъществява функции по политически контрол и консултативни функции в съответствие с условията, предвидени в Договорите. Той избира председателя на Комисията.“

За изборите през 2014 г. и 2019 г., европейските политически партии ([1.3.3](#)) представиха „водещи кандидати“ за длъжността председател на Европейската комисия. Може да се каже със сигурност, че системата с представянето на водещи кандидати се оказва успешна, тъй като председателят на Комисията, който беше избран на заседанието от 22 октомври 2014 г., беше кандидатът, получил най-голяма подкрепа на изборите за Европейски парламент през май 2014 г.

Udo Bux
05/2019

